

Голас Радзімы

№ 47 (1258) ЛІСТАПАД 1972 г. ПА КУЛЬТУРНЫХ СУВ'ЯЗЯХ З СУАЧЫННІКАМІ ЗА РУБЯЖОМ ГОД ВЬДАННЯ 17-ТЫ ЦАНА 2 КАП.

СТАЛАСЦЬ І ВЕЧНАЯ МАЛАДОСЦЬ

БЕЛАРУСКАМУ
ПОЛІТЭХНІЧНАМУ
ІНСТЫТУТУ—50 ГОД

Юбілей адзначаюцца не толькі для таго, каб адсвяткаваць «круглую» дату і падвесці вынікі перажытаму за гэты перыяд. У час вялікіх гадавін мы, звычайна, дакладней акрэсліваем рысы нашага далейшага развіцця, вызначаем «тар» заўтрашняга дня.

У залатога юбілею Беларускага ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга політэхнічнага інстытута была і другая асаблівасць: ён дапамог нам яшчэ раз асэнсаваць выключную жыццёвую сілу і стваральную веліч прынцыпаў ленінскай нацыянальнай палітыкі, дабратворнай брацкай дружбы і ўсебаковага супрацоўніцтва народаў СССР. Адзначалася не толькі 50-годдзе інстытута і паўстагоддзе існавання ў Беларусі тэхнічнай адукацыі, пачатак якой паклаў сваім узнікненнем юбіляр. Свята старэйшай і буйнейшай беларускай вышэйшай навучальнай установы, што праходзіла напярэдадні 50-й гадавіны ўтварэння СССР, стала хваляючай сустрэчай з нашай гісторыяй, тымі яе незабыўнымі днямі, калі нараджалася брацтва народаў Краіны Саветаў.

Стварэнне вышэйшай тэхнічнай школы ў Беларусі адносіцца да пачатку 20-х гадоў, калі Ваенна-рэвалюцыйны камітэт БССР прыняў пастанову аб адкрыцці ў Мінску Беларускага дзяржаўнага політэхнікума для падрыхтоўкі інжынерных кадраў па электратэхнічных, механічных, хіміка-тэхналагічных,

будаўнічых, культурна-тэхнічных, аграрна-тэхнічных і лясных спецыяльнасцях.

Рэспубліка яшчэ ляжала ў пялішчах войнаў, неўладкаванымі заставаліся тысячы надзённа важных пытанняў — хлеб, работа, жыллё для працоўных, — а Савецкая ўлада марыла аб будучыні: «Беларусь атрымае спецыялістаў у галіне тэхнікі і сельскай гаспадаркі, якія выйшлі з працоўнага класа і кроўна зацікаўлены ў адраджэнні краіны і яе працоўных слабаў», — пісалі газеты ў той год.

Аднак ажыццяўленне гэтага смелага па тым часе намеру было б немагчыма без дапамогі, якую Беларусі аказалі брацкія рэспублікі. У Мінск з Масквы, Петраграда і іншых буйных культурных цэнтраў Расіі прыехалі вучоныя, вопытныя педагогі. Яны сталі арганізатарамі і першымі выкладчыкамі ў Беларускай дзяржаўнай політэхнікуме.

Невялікай была аўдыторыя першай тэхнічнай навучальнай установы рэспублікі — крыху больш за 400 былых чырвонаармейцаў, дзяцей рабочых і сялян, частка з якіх з рызыкай для жыцця перабралася ў Мінск з Заходняй Беларусі. Не хапала выкладчыкаў, навучальнай літаратуры, абсталявання. Але была вялікая прага да ведаў, недаольнае жаданне выхаваць свае нацыянальныя інжынерныя кадры. Для краю амаль суцэльнай непісьменнасці ажыццяўленне гэтай мэты азна-

чала б сапраўдную рэвалюцыю ў галіне асветы і тэхнічнай культуры.

Дзякуючы пастаянным клопам дзяржавы і дапамозе з боку брацкіх рэспублік, у 1922 годзе на базе політэхнікума ўзнікае сельскагаспадарчы інстытут, а ў 30-я гады — некалькі вышэйшых тэхнічных навучальных устаноў. У 1933 годзе яны аб'ядналіся ў адзіны Беларускі політэхнічны інстытут — буйную шматгаліновую навучальную ўстанову.

Гады Вялікай Айчыннай вайны прыпынілі дзейнасць інстытута. Яго выкладчыкі, студэнты і выпускнікі сталі на абарону Радзімы. Цяпер у прасторным двары перад уваходам у галоўны корпус інстытута стаіць помнік-манумент. Яго спраектавалі і зрабілі сённяшня студэнты БПІ ў гонар гераічна загінуўшых у час вайны выкладчыкаў і студэнтаў іх інстытута.

Сённяшняе пакаленне студэнтаў памятае аб тым, як адразу пасля вызвалення Мінска былыя франтавікі аднаўлялі інстытут. І зноў на дапамогу Беларусі прыйшла тады ўся краіна. Інстытут атрымаў патрэбнае абсталяванне, апаратуру і ўжо ў студзені 1945 года ў ім пачаліся заняткі.

Сёння Беларускі політэхнічны інстытут — самая буйная ў рэспубліцы вышэйшая навучальная ўстанова. Ён стаў галоўнай кузняй нацыянальных інжынерных кадраў.

У абсталяваных па апошнім

слову навучальнай практыкі лабараторыях, кабінетах і лекцыйных залах 11-ці карпусоў інстытута займаецца больш за 22 тысячы студэнтаў. На 77 кафедрах БПІ працуюць 1400 высокакваліфікаваных навуковых работнікаў. У іх ліку больш за 500 прафесараў і дактараў, дацэнтаў і кандыдатаў навук.

Падрыхтоўка інжынераў адрозніецца па 36-ці спецыяльнасцях. Прычым трэба адзначыць, што навучальныя праграмы складзены з улікам заўтрашніх патрабаванняў навукова-тэхнічнага прагрэсу, які імкліва развіваецца ў народнай гаспадарцы краіны. Гэта і асаблівая ўвага да такіх дысцыплін, як эканоміка, навуковая арганізацыя працы і кіраванне вытворчасцю, аўтаматызацыя вытворчых працэсаў, выкарыстанне вылічальнай тэхнікі. Гэта і новыя метады выкладання з шырокім прымяненнем навучаючых машын, вучэбнага тэлебачання і іншых сучасных сродкаў. Гэта і імкненне прафесарска-выкладчыцкага саставу з першых жа дзён вучобы развіць у студэнтаў майстэрства творчага мыслення, далучыць будучых інжынераў да навуковага пошуку. Нарэшце, падрыхтоўка спецыялістаў з улікам патрэб заўтрашняга дня азначае таксама выхаванне ўсебакова развітых людзей, з цвёрдымі ідэйнымі перакананнямі, высокім культурным узроўнем, фізічна развітых.

Для ўсяго гэтага ў інстытуце створаны спрыяльныя ўмовы.

На працягу ўсіх год свайго існавання калектыву БПІ пашыраў і ўдасканальваў творчыя сувязі з вышэйшымі тэхнічнымі навучальнымі ўстановамі іншых саюзных рэспублік, з многімі інстытутамі і вышэйшымі тэхнічнымі школамі ГДР, ПНР, ЧССР. Вучоныя БПІ — жаданыя госці навуковых цэнтраў гэтых краін. У сваю чаргу ў Мінск прыязджаюць спецыялісты з-за рубяжа, каб паглыбіць веды на кафедрах БПІ. На розных факультэтах інстытута займаюцца студэнты з 40 краін свету.

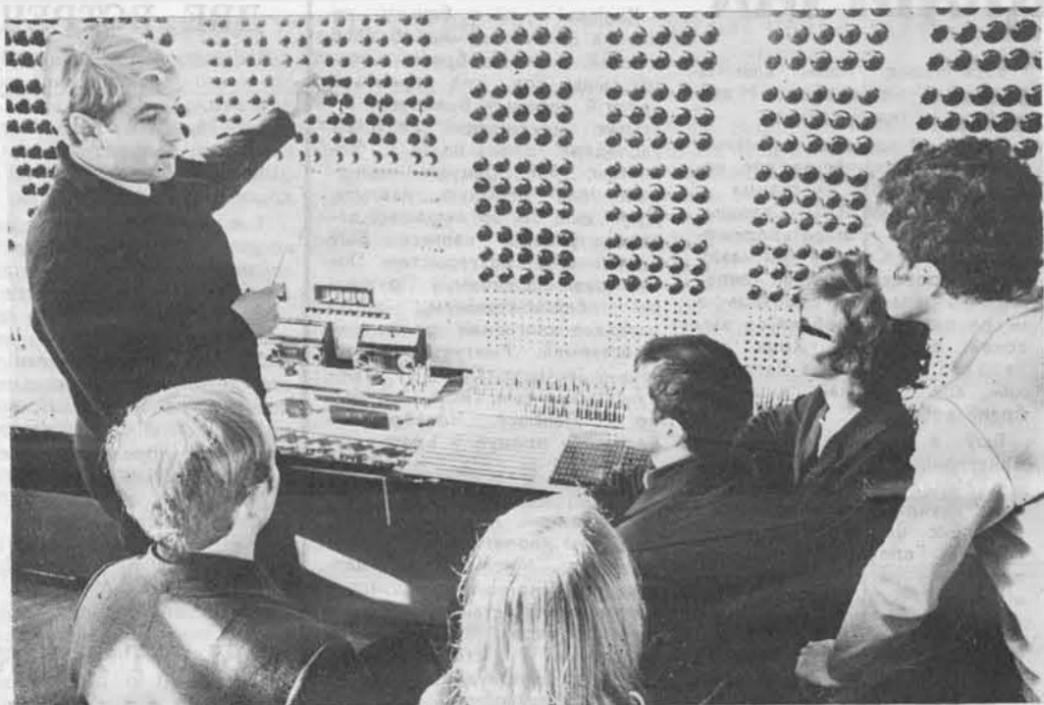
Залаты юбілей беларускай тэхнічнай адукацыі святкавалі не толькі 33 тысячы выпускнікоў БПІ, яго сённяшня студэнты і выкладчыкі. Яго адзначала ўся рэспубліка. У зале Палаца спорту ў Мінску быў наладжаны ўрачысты сход, прысвечаны гэтай даце. На ім прысутнічалі кіраўнікі партыі і ўрада Беларусі, вядомыя вучоныя, дзеячы культуры, студэнты, прадстаўнікі прадпрыемстваў і будоўляў Мінска. Са словамі прывітання юбіляру выступілі Старшыня Савета Міністраў БССР Ц. Кісялёў, першы сакратар ЦК ЛКСМБ У. Падрэз, народны патэ БССР П. Броўка і многія іншыя.

Юбілей політэхнічнага інстытута ператварыўся ў свята беларускай навукі — сталай і вечна маладой.

НА ЗДЫМКУ: галоўны корпус Беларускага політэхнічнага інстытута.

Фота М. БАНДАРЫКА.

ЗВАНOK КЛІЧА Ў АЎДЫТОРЫ

У Беларускай політэхнічнай інстытуце 23 факультэты дзённага, вячэрняга і завочнага аддзяленняў. Сотні вучэбных класаў, кабінетаў, лабараторый, прасторных лекцыйных аўдыторый ніколі не пустуюць. Навучальны працэс працягваецца нават пасля таго, як закончаны заняткі па раскладу. Тады ў кабінеты і лабараторыі прыходзяць студэнты, якія займаюцца ў навуковых гуртках.

У БПІ дзейнічаюць шэсць студэнцкіх канструктарскіх бюро і дзесяць канструктарскіх груп. Амаль паловіна студэнтаў удзельнічаюць у навуковых гуртках. Увесь час павышаюць свае веды і выкладчыкі інстытута. Да паслуг тых, хто займаецца навуковай работай, — самая дасканалая навуковая тэхніка і абсталяванне. НА ЗДЫМКАХ: 1. Выкладчык курса лекцыі «Энергетычныя разлікі і іх праграмаванне» В. ПРАКАПЕНКА (злева) са студэнтамі трэцяга курса энергетычнага факультэта ў лабараторыі вылічальнай тэхнікі. 2. У лінгфонным кабінете інстытута. Рускую мову вывучаюць студэнты з сарака краін свету. 3. У адным з класаў машынага навучання. 4. У лабараторыі электронна мікраскапічных даследаванняў старшы інжынер В. РУДАКОУ і старшы тэхнік З. КАЛІНКАВА вызначаюць структуру шкла і сіталаў.

Фота М. БАНДАРЫКА, У. ЛУПЕЙКІ.

«ІНЖЫНЕР — МАШЫНА»

Ля апарата, які нагадвае пішучую машыну і злучаны з камп'ютэрам, сядзіць інжынер-канструктар. Бегаюць пальцы па клавіятуры, «адсцукваючы» заданне — асноўныя параметры задуманай дэталі будучага станка.

Праходзяць лічаныя секунды, і на экране з'яўляецца выразны чарчэж. Аднак не ўсё ў ім задавальняе канструктара. Ён падыходзіць да экрана і, як на лісце ватмана, выпраўляе некаторыя лініі на чарчэжы. Толькі робіць ён гэта не традыцыйным грэфелем, а электронным «светавым алоўкам».

Праз імгненне камп'ютэр прапануе новы варыянт дэталі.

Гэта як раз тое, што задумаў канструктар. Цяпер застаецца перанесці чарчэж на паперу і аддаць у цэх, дзе спраектаваную дэталю увасобяць у метал. Аднак клікаць чарчэжнікаў тут не трэба. Па «першаму патрабаванню» (націсканне кнопкі) кібернетычны памочнік уручае інжынеру ліст з вычарчанай дэталлю. І ўсё гэта за некалькі мінут.

Такія эксперыментальныя канструкцыі ўжо створаны вучонымі Інстытута кібернетыкі АН УССР і Інстытута тэхнічнай кібернетыкі АН БССР. Яны адкрываюць дарогу прамому ўзаемадзеянню «інжынер — машына». Адна з гэтых канструкцый дэманстравалася на II Усеагульнай канферэнцыі «Аўтаматызацыя тэхнічнай падрыхтоўкі вытворчасці ў машынабудаванні» ў Мінску.

Каля 500 удзельнікаў з'ехаліся на канферэнцыю ў Інстытут тэхнічнай кібернетыкі АН БССР, які з'яўляецца галаўной навуковай арганізацыяй Саветаў Саюза па выкарыстанню матэматычных метадаў і вылі-

чальнай тэхнікі для аўтаматызацыі працэсаў тэхнічнай падрыхтоўкі вытворчасці ў машынабудаванні.

— Аўтаматызацыя падрыхтоўкі вытворчасці і, у прыватнасці, аўтаматызацыя тэхнічнага праектавання, — сказаў намеснік дырэктара Інстытута тэхнічнай кібернетыкі АН БССР В. Цвяткоў, — адзін з самых маладых напрамкаў у кібернетыцы. Зарадзіўся гэты напрамак упершыню ў свеце ў СССР у канцы 50-х гадоў, калі ў распараджэнні вучоных з'явіліся дастаткова магутныя ЭВМ і іншыя машыны, якія прынята называць «думаючымі».

Што датычыць мэт і задач канферэнцыі, на якой было зроблена 180 дакладаў і паведамленняў, то яны адпавядаюць агульным задачам, якія заклікана вырашаць новая галіна навукі.

Тэхнічны прагрэс як бы ўваходзіць сёння ў канфілікт з бытучымі тэмпамі тэхнічнай падрыхтоўкі вытворчасці. Не сарэз, што выпуск новага, асабліва складанага вырабу патрабуе цяпер настолькі працяглай падрыхтоўкі, што будучая навінка часам маральна старэе раней, чым выйдзе са сцен заводу.

Аўтаматызацыя праектавання і тэхнічнай падрыхтоўкі вытворчасці нязмерна паскарае нараджэнне новай тэхнікі, тэхнічнага прагрэсу. Гэту задачу і заклікана вырашыць маладая галіна кібернетыкі. Зроблена ўжо нямала. На Мінскім аўтазаводзе ўкаранена аўтаматызаванае праектаванне асобных відаў складана-рэжучага інструмента, на заводзе аўтаматычных ліній — праектаванне зубчастых колаў. На шэрагу машынабудаўнічых прадпрыемстваў РСФСР, Украіны і Беларусі па створаных у інстытуце праграмах аўтаматызаван разлік аптымальных рэжымаў рэзання і норм часу на тэхналагічныя аперацыі.

У МАЙСТЭРНЯХ АРХІТЭКТАРАЎ

КАЛЕСЬТЭ МАГІЛЁўСКАГА ФІЛІЯЛА ІНСТЫТУТА «БЕЛДЗЯРЖПРАЕКТ» ПРАЦУЕ НАД МНОГІМІ ЦІКАВЫМІ ПРАЕКТАМІ. ХУТКА ШЭРАГ СУЧАСНЫХ БУДЫНКАЎ І АНСАМБЛЯЎ УПРЫГОЖЫЦЬ ГАРАДЫ І ПАСЕЛКІ ВОБЛАСЦІ.

ПОЗІРК У БУДУЧЫНЮ

Малады архітэктар Людміла Чупіна закончыла распрацоўку генеральнага плана забудовы Кіраўска. Ён разлічаны на працяглы перыяд — да 2000 года.

Развіццё Кіраўска прадугледжваецца па абодва бакі шашы Магілёў—Бабруйск, якая праходзіць па гарадскому пасёлку. Шаша значна апусціцца, а цераз яе будуць пракладзены шляхправоды.

Паміж цяперашнімі вуліцамі Кірава і Пушкіна размясціцца адміністрацыйна-гандлёвы і культурна-бытавы цэнтры горада. Тут будуць узведзены палац культуры, кіна-тэатр, бібліятэка, прадпрыемствы гандлю і бытавога абслугоўвання.

Жылыя кварталы шматпавярховых дамоў зоймуць раён паміж вуліцамі Кірава і Валадарскага. На ўсходняй ускраіне горада вырастаюць аўтавакзал з гасцініцай, а непадалёк — гарадскі рынак. Другі жылы мікрараён працягнецца на паўночны ўсход ад вуліцы Пушкіна. Там ужо будуюцца сельскае прафтэхвучылішча.

З цэнтры горада па алеях і пешаходных дарожках жыхары горада змогуць прайсці да стадыёна і спартыўнага комплексу з плавальным басейнам або на берагі рэчкі Ала.

Паўднёвая частка райцэнтры прызначана для індывідуальных забудовы.

ПТУШКАФАБРЫКІ-ГІГАНТЫ

Група работнікаў філіяла пад кіраўніцтвам галоўнага інжынера праектаў Ц. Цівалова закончыла распрацоўку тэхнічнага праекта другой Магілёўскай птушкафабрыкі на 200 тысяч курэй-нясушак. Размесціцца яна каля вёскі Раманькевічы на тэрыторыі саўгаса «Кадзіна» Магілёўскага раёна.

Гэта будзе цэлы гарадок з комплексам птушнікаў, дапаможнымі памяшканнямі і неабходнымі службамі. Новая птушкафабрыка разлічана на вытворчасць звыш 59 мільёнаў яек і 8 634 цэнтнеры мяса штогод.

А ў Круглянскім раёне каля вёскі Ракушава прадугледжана ўзвядзенне качафабрыкі, якая разлічана на паўмільёна качак. Магілёўскія архітэктары на чале з Г. Шаламіцікам ужо закончылі яе праектаванне. Прадпрыемства будзе даваць 10 436 цэнтнераў качынага мяса і 1 152 тысячы яек у год.

НОВЫЯ МАГІСТРАЛІ

У абласным цэнтры пачата рэканструкцыя Пячорскай шашы. Хутка гэтая вуліца ператворыцца ў сучасную магістраль. Працягная частка шашы шырынёй 15 метраў на месцы цяперашняга драўлянага моста цераз Дубровенку ўзнімецца на 16 метраў і «пераступіць» раку.

Паабпал шашы будуць пракладзены чатырохметро-

выя тратуары. Пераход і праезд магіляўчан да асноўнага месца адпачынку — Пячорскага лесапарку стане вельмі зручным. Рэканструкцыя прадугледжвае ў будучым на гэтым участку тралейбусны рух.

Новая магістраль дапаможа перанесці рух грузавых аўтамабіляў з цэнтры Магілёва на яго ўскраіны. Гэтай жа мэце адпавядае і рэканструкцыя вуліцы Грышына, якая працягнецца да праспекта Міру.

НА ГРАМАДСКІХ АСНОВАХ

Архітэктары распрацавалі некалькі праектаў інтэр'ераў прадпрыемстваў грамадскага харчавання, уездаў у Магілёў, сквераў.

Па праекту Р. Борахава перабудоўваецца сталовая млынкамбіната № 7. Тут зусім змяніўся вестыбюль, для аздаблення сцен залы выкарыстаны дэкаратыўная тынкоўка і палімерная крошка. Масляная фарба ў аддзяленні раздачы заменена глазураванай пліткай. Устаноўліваецца канвеер для падачы выкарыстаных посуду на мыйку. Палепшыўся і вонкавы выгляд будынка.

Да 50-годдзя Саюза ССР магілёўскія архітэктары рыхтуюць выстаўкі «Магілёў будуюцца» і «Магілёўшчына будуюцца». На іх будуць прадстаўлены найбольш цікавыя работы, якія расказваюць, як непазнавальна змяняцца ў будучым гарады і вёскі Магілёўскай вобласці.

ДРУГІ РАЗ У НАВІЦКАВІЧАХ

Побач са старымі Навіцкавічамі, на ўзгорку, вырасла новая вуліца. Ужо выразна акрэсліваюцца яе «гарадскія» рысы: двухпавярховыя жыллыя дамы з усімі камунальнымі выгодамі, камбінат бытавога абслугоўвання, магазін, кафэ, прыгожы дом культуры, кантора праўлення калгаса «Бальшавік», фельчарска-акушэрскі пункт.

Хутка расце памяшканне сярэдняй школы. Школа — самая важная будоўля ў вёсцы. Так лічаць усе. Узводзіцца яна за кошт гаспадаркі. Летам на будоўлі працавалі студэнты Мінскага політэхнічнага інстытута. Адночы да іх падышоў высокі, ужо ў гадах чалавек. Спыніўся, уважліва і доўга назіраў за працай.

— Дазвольце, я вам дапамагу, — звярнуўся ён, нарэшце, да юнакоў.

— Хіба ж у вашым узросце працаваць на будоўлі? лепш сядайце, адпачніце, — адказалі студэнты.

— Але ж дазвольце... І незнаёмы з радасцю ўзяўся дапамагаць.

— Вось заеду ў Канаду, раскажу сваім землякам пра новую вуліцу, пра школу, пра вясковых дзяцей і пра вас.

— У Канаду? — здзівіліся студэнты.

— Так. ...Сорак пяць гадоў мінула з таго часу, калі сялянскі хлопец з Навіцкавіч Кірыла Самасціюк паехаў за акіяны.

— Цяжкі быў тады час для беларускіх сялян, — успамінае зараз Кірыла Пракопавіч. — Вось, для прыкладу, наша сям'я. У бацькі — шасцёра дзяцей: чатыры сыны і дзве дачкі. Меў толькі восем дзесяцін зямлі. Як хочаш, так і жыў. Таму многія вясцоўцы вымушаны былі пакідаць родныя мясціны і падавацца на зароб-

кі аж за акіяны. Так зрабіў і я...

І яшчэ адна акалічнасць прымушала Кірылу Пракопавіча адважыцца на такі крок. У 1926 годзе паліцыі ўдалося раскрыць мясцовую падпольную арганізацыю, членам якой быў і Самасціюк. Пяць месяцаў ён хаваўся, але пазбегнуць лавы падсудных не ўдалося. Суд быў у Брэсце. Перад ім прадсталя каля пяцідзесяці падпольшчыкаў. Звыш дваццаці чалавек трапілі за краты. Астатніх, супраць якіх не было яўных доказаў, выпусцілі на волю. У ліку іх аказаўся і Кірыла Самасціюк. Але за юнаком працягалі сачыць. Аб тым, каб знайсці працу, не было і гаворкі. І ў 1927 годзе ён паехаў у Канаду.

Як і іншым эмігрантам, Кірылу Пракопавічу з першага дня давялося думаць, куды прыкласці рукі. Лета працаваў на ферме, затым падаўся ў лесарубы. Асабліва цяжка было ў 30-я гады, калі ў Канадзе, як і ў іншых капіталістычных краінах, пачаўся эканамічны крызіс. Памяняў некалькі месц работы, і толькі ў 1942 годзе яму ўдалося ўладкавацца токарам.

У Саветкім Саюзе Кірыла Пракопавіч ужо другі раз. Упершыню ён прыязджаў сюды ў 1968 годзе разам з дэлегацыяй Федэрацыі рускіх канадцаў. Тады ён толькі тры дні пражыў у Навіцкавічах, а зараз — тры месяцы. Таму я папрасіў Кірылу Пракопавіча падзяліцца сваімі ўражаннямі.

— Нельга знайсці словы, каб апісаць тую радасць і хваляванне, з якімі я ехаў на Радзіму. Пабыўаў у многіх гарадах Саветаў Саюза, у тым ліку ў Маскве, Ленінградзе, Мінску, Гомелі, Брэсце. Асабліва ўражанне пакінуў Мінск. Я ведаў, што ў гады Вялікай Айчыннай вайны ён быў поўнасцю разбураны. Засталіся адны руіны.

І вось перад маімі вачыма прыгожы, чысты горэд. Нідзе не бачыў слядоў вайны.

Вельмі ж хацелася пабываць у Навіцкавічах, вёсцы, дзе нарадзіўся і вырас, сустрэцца з роднымі і знаёмымі. Старшыня мясцовага калгаса «Бальшавік» Леанід Свістун раскажаў мне аб росце эканомікі гаспадаркі. Прапанаваў праехаць з ім па палях. Я любавалася высокай збажыной. Хоць надвор'е і не спрыяла калгаснікам, але ўраджай яны сабралі добры.

Быў я ў новай рамонтнай майстэрні, у гаражы, на фермах. Непадалёку ад Навіцкавіч узведзен свінагадоўчы комплекс на пяць тысяч галоў жывёлы. Галоўныя вытворчыя працэсы ў ім поўнасцю механізаваны.

Мне давялося размаўляць з многімі калгаснікамі. Задаваў я ім і такое пытанне: «Што вам даў калгасны лад?» «Усё — адказвалі мне. — І дабрабыт, і зблягчэнне працы, і забяспечанне старасці. Не даводзіцца думаць, як дажыць да новага хлеба, як пракарміць сям'ю».

Мой брат Сяргей і яго жонка — простыя калгаснікі. Ат-

рымліваюць пенсіі. У хаце — добрая мэбля, сучасныя камунальныя выгоды.

Калісьці майму бацьку не давала спакою думка аб лёсе дзяцей. У майго брата чатыры сыны. Усе ўжо дарослыя. Георгій скончыў Беларускі інстытут механізацыі сельскай гаспадаркі, зараз жыве ў Камянцы, дзе працуе інжынерам. Мае асобную кватэру. Другі сын Віктар вырашыў застацца ў сваім калгасе. Быў ён спачатку трактарыстам. Потым завочна скончыў Пружанскі саўгас-тэхнікум, зараз загадвае калгаснай рамонтнай майстэрняй. Рыхтуецца паступіць у інстытут. Скончыў тэхнікум і трэці сын, Пётр, які жыве ў Данбасе. Чацвёрты — Барыс — працуе ў Брэсце.

Я гаварыў з братам, цікавіўся, ці цяжка было вывучыць дзяцей. Мне ён сказаў, што гэты клопат узяла на сябе дзяржава. Многія дзеці калгаснікаў скончылі вышэйшыя навучальныя ўстановы, многія вучацца зараз і з'яўляюцца калгаснымі стыпендыятамі. Вось яно, сапраўднае права на працу, на вучобу.

Вярнуўшыся ў Канаду, я раскажу сваім землякам аб тых велізарных зменах, якія адбыліся за гады Саветскай улады ў калгаснай вёсцы.

Р. КАЗЛЮК.
Камянецкі раён.

К. САМАСЦІЮК і медыцынскі работнік з вёскі Навіцкавічы Д. МУШЫЦ аглядаюць новае калгаснае пабудовы.
Фота Л. РАМАНЮКА.

пішуць землякі

ДВЕ ВСТРЕЧИ

Впервые я побывала в Минске несколько лет назад, когда приезжала в Советский Союз вместе со своим отцом. Мне понравились белорусская столица, запомнились встречи с ее прекрасными людьми.

А в этом году летом я снова посетила Белоруссию в составе группы друзей «Русского голоса». На этот раз вместе со мной была моя мама. Во время поездки, экскурсий она очень радовалась, когда видела места, которые были знакомы ей по моим рассказам. И, конечно же, как и большинство туристов, ее поразило гостеприимство советских людей.

В будущем мы надеемся приехать в Советский Союз всей семьей. Это наша мечта.

Нина ПИЛЮТИК.

США.

ВЫСТАВКА У ЧЫКАГА

Летом у Чыкага працавала саветская выстаўка. На ёй экспанаваліся самыя розныя вырабы з усіх рэспублік Саветаў Саюза. Была там прадстаўлена і мая родная Беларусь. На выстаўцы зайздэды тоўніліся наведвальнікі, затрымліваліся перад экспанатамі і, як мне здаецца, асабліва доўга перад прыгожым палатном, вытаным таленавітымі рукамі Марыі Кароткай з Гомельшчыны.

Дзякуючы такім выстаўкам многія амерыканцы маюць магчымасць даведацца больш пра жыццё саветскіх людзей, пазнаёміцца з дасягненнямі Саветскай краіны ў розных галінах гаспадаркі, што несумненна спрыяе палітычнаму ўзаемаадносінам паміж нашымі народамі.

Іван ТАРАСЕВІЧ,
свяшчэннік.

ЗША.

На просторах Родины

ВОСКРЕСШИЙ ИЗ МЕРТВЫХ

30 лет назад, летом 1942 года, на берегах Волги, под Сталинградом, развернулось одно из крупнейших сражений второй мировой войны. Среди защитников этого волжского города были представители почти всех национальностей Страны Советов. Битва завершилась разгромом и пленением 330-тысячной фашистской группировки. Поражение фашистских полчищ под Сталинградом явилось коренным переломом в ходе второй мировой войны.

После окончания боевых действий в Сталинграде в восстановление города приняли участие посланцы народов всех республик Советского Союза. О тех, кто защищал город на Волге и кто его восстанавливал, рассказывает корреспондент АПН Виктор САПОВ.

ОНИ ЗАЩИЩАЛИ СТАЛИНГРАД

В ночь на 28 сентября 1942 года полк советских морских пехотинцев переправился на правый крутой берег Волги. В районе поселка Красный Октябрь моряки утром вступили в бой с фашистским танковым «клином», пробивавшимся к реке. Матрос Михаил Паникаха с двумя бутылками горючей жидкости пополз навстречу головному танку. Приблизился на расстояние броска, взмахнул бутылкой, но в это время в нее ударила пуля, жидкость облила бойца. Огненным факелом Михаил бросился к танку, вскопчил на него, разбил вторую бутылку о решетку моторного отсека. Танк загорелся и взорвался.

Михаил Паникаха — украинец. В летописи боев за Сталинград можно найти

описание подвигов сынов разных народов многонационального Советского Союза — защитников города на Волге.

Тем, кто посещает Волгоград, обязательно показывают «Дом Павлова». В сентябре 1942 года на участке 13-ой гвардейской дивизии генерала Александра Родимцева отделение сержанта Якова Павлова отбило у противника на площади Ленина четырехэтажный кирпичный дом. Через три дня на помощь смельчакам пришел взвод лейтенанта Ивана Афанасьева. Горстка храбров превратила дом в неприступный бастион. 58 дней штурмовали его гитлеровцы, применяя пушки, танки, авиацию, и безуспешно.

Кто же были эти отважные советские воины, защитники «Дома Павлова»? Представители разных национальностей СССР. Русские — Павлов, Афанасьев, Александров, Воронов, Гридин, украинцы — Иващенко, Глуценко, Сабгайда, Довженко, Якименко, казах Мурзаев,

грузин Мосияшвили, узбек Тургунов, таджик Турдыев, абхазец Скубка, татарин Рамазанов...

Когда летом 1942 года гитлеровцы собрались провести под Сталинградом решающую военную операцию, они не сомневались в победе. Враг имел значительное превосходство в людях и боевой технике. В штаб 6-й гитлеровской армии был даже доставлен литографский камень для печатания листовок о победе. На нем было выгравировано: «Сталинград пал!» Однако в битве, которая длилась 200 дней и ночей и была основным центром боевых действий Красной Армии летом и осенью 1942 года, победили защитники города на Волге. Клятвой для них явились слова русского снайпера Василия Зайцева: «За Волгой для нас земли нет!» На разных языках эти слова повторяли советские воины, сражавшиеся с одним желанием — разгромить врага, отстоять Сталинград.

И город помнит своих героев. Лучшие улицы Волгограда названы именами украинца Михаила Паникахи, героев «Дома Павлова», 75 других Героев Советского Союза — участников битвы.

ОНИ ЕГО ВОССТАНАВЛИВАЛИ

В феврале 1943 года от Сталинграда, в котором были до войны 126 промышлен-

ных предприятий, более 40 тысяч жилых домов, остались одни руины. «Город мертв, и вам его не возродить», — заметил бывший посол США Дэвис после осмотра города. — Я не знаю примера, чтобы кто-то воскрес из мертвых».

Однако город возродился. Уже в начале лета 1943 года на перрон разрушенного вокзала в Сталинград прибыла первая группа строителей-добровольцев, которых возглавляла комсомолка Хабиба Юсупова. Они приехали из Татарии. Ребята приспособили под жилье лестничные площадки, блиндажи, окопы. И взялись за работу. 20 тысяч их сверстников-добровольцев прибыли из Узбекистана, Таджикистана, Киргизии, Армении, Грузии, а также из Бурятии, Мордовии, Чувашии и других краев Российской Федерации.

На одном из разрушенных зданий, сохранившихся от военных дней, к надписи: «Мы отстоим тебя, Сталинград!», кто-то из ребят подставил в слове «отстоим» букву «р». И лозунг наполнился иным смыслом: «Мы отстроим тебя, Сталинград!»

Газеты тех дней сохранили имена лучших строителей. Это каменщики: эстонка Айно Платайс, украинка Светлана Либо, белорус Григорий Кристов, еврейка Ада Вайнштейн. Девушки осваивали мужские профессии плотников, бетонщиков, токарей, слесарей, прокатчиков. Когда в 1944 году на восстановленном металлургическом заводе «Красный Ок-

тябрь» стала ощущаться нехватка подручных у сталеваров, Прасковья Цибуля и Мария Либавская начали осваивать эту профессию.

Советское правительство ассигновало 195 миллионов рублей на возрождение Сталинграда. В то же время не было человека в СССР, который остался бы в стороне от помощи городу-герою. 9 миллионов рублей собрали на восстановление Сталинграда трудящиеся Грузии, Азербайджана, Таджикистана. За три месяца после окончания битвы в фонд Сталинграда поступило от советских граждан 50 миллионов рублей. Из Средней Азии и Урала в город перебазировались три строительных треста. Сотни предприятий СССР послали своих лучших специалистов.

Уже через полгода в Сталинграде поднялись первые жилые дома и заводские корпуса. Снова задымили трубы восстановленных заводов — тракторного, металлургического «Красный Октябрь» и других.

Вся страна обороняла Сталинград. Вся страна восстанавливала его. Первая восстановленная улица в городе на Волге была названа улицей Мира. Есть здесь и улицы Узбекская, Таджикская, Марийская, Татарская, Башкирская, Бурятская, Якутская, Украинская, Русская... Улицы были названы в честь союзных и автономных республик, чьи народы внесли свой вклад в восстановление и строительство города-героя. Многие из тех, кто отстраивал город, остались здесь жить.

Сейчас в Волгограде и в области проживают люди более 100 национальностей.

THIS YEAR WE CELEBRATED THE NINETY-YEAR JUBILEE OF TWO GREATEST BYELORUSSIAN WRITERS YANKA KUPALA AND YAKUB KOLAS. COMMEMORATING THIS ANNIVERSARY THERE HAVE BEEN SET UP MONUMENTS TO THEM AND WERE HOLD MEETINGS IN MINSK.

TO do justice to Yakub Kolas one must read his epic poems, for these form the solid core of his work.

In their sweep and colour and vivid liveliness they remind me of another great father of literature — our English poet Geoffrey Chaucer (c. 1340—1400) and of his famous «Canterbury Tales», for they reveal in similar detail, with the same psychological and artistic penetration, the life and thought and atmosphere of the author's times. In them, too, the same vein of philosophy, of folk wisdom, of humour, the same quiet irony, the same innate sense of justice and human worth are evident.

For the translation of works on such a scale, my powers are, alas, inadequate, but I have been so deeply moved by Kolas' lyrics, that the thought of translating some of them simply gave me no peace. For five years, since first I read them, I have been tormented by their poignant beauty, their revolutionary fire, their deep sincerity and humanity. Finally with the help of the Byelorussian Writers' Union, and the Society for Cultural Relations with Foreign Countries, I have embarked on this task.

And what do I find? How may one give a picture of these gems of literature?

When I look for a comparison with the work of Kolas, there is only one direction I may turn, surely, — towards his lifelong friend and fellow poet Yanka Kupala. Indeed, it is difficult

to think of these two names apart. It is well-known that Kupala before that of Kolas, and five years ago began to study his life and works, but of course I was inevitably brought into contact with Kolas then, because their fates are inseparably interwoven. If we take a brief look

WALTER MAY

Gems of poetry

at their lives, we shall see how they inescapably influenced their individual styles of work.

They were born in the same year, 1882, Kupala into the family of a tenant farmer, and Kolas into that of a forester. Kupala was taught by his mother, had only one year of primary schooling, and off he went to work, travelling around on a variety of jobs. Kolas also learned at home, but then went into a pedagogical seminary, from which he graduated at the age of 20, and settled down at once to teaching. True, he was in trouble with the authorities 3 years later, for attending an illegal teachers' conference, and after a while was sentenced to 3 years in jail.

Out of this came some of his fine early poems of protest, and

some chapters of his epic poems. Later he again took up teaching, but from 1916 to 1918 he served in the army outside Byelorussia. This separation from his homeland was also the motive force behind many of his lovely nostalgic lyrics about his country, and the place of his birth. Only in 1921 did he return to

a Republic already transformed by the Revolution, and from then on devoted his energies to teaching and writing, becoming an Academician in 1928, and a Deputy to the Byelorussian Supreme Soviet in 1940.

These elementary biographical facts are well-known, and I cite them merely to make a comparison with Kupala, who, only at the age of 27 was first able to get a delayed education in Petersburg, where he studied for 3 years, and even at the age of 34 was still a student of the Shanyavsky People's University.

Kolas is rather more settled, and a little more philosophical, especially in his lyrics, and they have not quite the «lift» the emotional «charge» that Kupala's have.

I would say that though both were full of sincere revolutionary fire, in Kolas, the teacher, the head was largely dominant, it was the mind which spoke, while with Kupala, it was a simple rustic heart that was heard. By this I mean that Kolas' verses are a trifle more polished, a little more logically worked

straw-twist and tethered, Difficult, reaper, the work of your hands! Still lies the field in the noon sunshine blazing, Oh, for some corner where shadows were shed! Only from cradles the cries of the babies, Only the gadflies still buzz overhead.

Here is the same reverence for the work of women, the same respect for their sterling qualities that Nerkasov portrayed in his well-known poems about Russian women.

So one could go on, and further comparisons would only emphasize one point — his great quality as a poet of the people. Here is the tenderness of Yezemin, the fire of Mayakovsky, the philosophy of Blok, the burning patriotism of Tvardovsky — here are incorporated all the best aspects and facets to be found in Soviet poetry.

In the fight against a cruel fascist foe, which was fought with exceptional bitterness in Byelorussia, Kolas and Kupala both called their people in the darkest hour, to look toward the light of victory, the ultimate triumph.

Kupala died, believing firmly in victory, which he was not destined to see, while Kolas was fortunate enough to live on another 15 years or so, and to continue to enrich Soviet poetry with his great experience of life, with his fatherly love toward his people, with the true teacher's instinct.

YANKA KUPALA

THE BOY AND THE PILOT

— My dearest friend, dear pilot,
Please take me along on a flight!
I am a big boy, — look — am I not?
And at night, when I dream,
I do fly.

Today Mummy said I was seven,
It's just the right age for a flight.
You may have a different opinion,
But for me — let me only try!

I'm bored with my staying at home —
Just the old nursery school every day,
And with you I could fly the world o'er
To see everything everywhere.

Do take me along, pilot dear,
I want to meet people and watch
The moon in the skies sleeping

And the bear through the forest wandering.

Why I see the stars bright and clear
When dark, and when light — then I don't,
And how in summer and winter
To the far-away seas rivers flow,
I long to see, once at least,

The ships are rocked by how sea-waves;
And then — fly on, higher and higher,
And at last arrive at the Kremlin.

It will be a wonderful journey!
So, do take me with you, my friend.
I'm sure we'll both enjoy it
And you won't ever regret!
1935.

WHO ARE THEY THAT ARE WALKING ALONG?...

Who are they? Who are they, walking along

In such a multitude, in an enormous throng?
— Byelorussians.

Their hands are twisted, their feet in bark shoes,
But what are they carrying on their thin shoulders?
— The wrongs done to them.

Where are they carrying all these wrongs?
Where are they carrying these wrongs for to show?
— The world over.

More millions than just one is their number,
Who raised them against and out of slumber?
— Trouble and sorrow did.

What is it want they who for centuries
Have been trampled in the mud and are blind and deaf?
— To be called people.

YAKUB KOLAS

SPRING

O spring, o spring,
I welcome you!
You'll come again,
You will come back!
The brooks will run

So merrily
Their water bubbling
Happily.

The woods will come
To life again,
They'll don a garb
Of greenery.

They'll fill with songs
Of merry birds,
And meadows will blossom
Soon.

At noon
The lightning'll blink above
From clouds
Moving slowly.

And music of first
Thunder peals, mysterious
And beautiful,
Will roll through the sky.

The earth will wake up
Suddenly,
With drops of rain
It'll wash itself.

In nature
Everything's reborn,
Its youth
It will regain.

But not my youth —
It'll not come back, to me.
It'll not come back,

O spring, o spring,
I welcome you!
You will return,
You will come back!
1910

TO MY COUNTRY AND PEOPLE

(To the 30th Anniversary of the BSSR)

Many songs I did sing for you once,
O my land, o my dearest country,

Many times o'er your lot I cried,
But it's only in my dreams that I tried
To believe that some day you would prosper.

And the only thing that knew,
And the only thing I did know then
Was that God would not come to our rescue,
That with czars we'd remain always poor,
And like that our life would go on.

Years went by like sad waves
And oppression went on,
Lords were ruling all o'er the place,
We had nothing at all but they had everything
An our plots nothing but weeds would grow.

And the grief walked from home to home,
Dressed in rags — a familiar attire,
Peering in through the windows, and knocking at doors,
Bringing bad tidings only,
And our troubles spread all o'er like fire.

Wrath was filling the hearts of the people,
And at times they would lose their patience,
Then they thought of the time they'd be free,
Of the time when they'd done all lords in,
And when czarism was for ever ended.

Since that time thirty years have gone by,
But the memories still bring me pain,
Yet for those sad tunes,
For the sad songs I sang
I ask you — forgive me, my new land, today!

1948 Translated from the Byelorussian.

AUTUMNAL SADNESS.

Photo by E. TRIGUBOVICH.

ПАЧЫНАЛАСЯ ТАК

Памятаеце, мінчане, як у наш горад прыйшла вайна? Памятаеце летні, поўны сонца дзень, на які было прызначана адкрыццё Камсамольскага возера. Таго самага возера, куды ўжо некалькі гадоў запар хадзілі з рыдлёўкамі ў свае суботнікі і на якое ўскладалі столькі надзей: будзе нарэшце і нам дзе пакупацца. Памятаеце свае планы на той дзень, свой настрой, свае сустрэчы. І нават сукекні і касцюмы, што былі на вас у той дзень, пэўна, таксама можаце аднавіць у думках.

... Бомбы, бомбы, бомбы... На ваш дом. На вашу вуліцу. На школы. На бальніцы. У чорным дыме Савецкая, Ленінская, Энгельса, Даўгабродская... Першыя страты, першыя ахвяры. І разгубленасць, і адчай, і ўсё яшчэ вера ў тое, што гэта «часова», што фашыстам проста неяк выпадкова ўдалося прарвацца, што не сёння-заўтра іх адгоняць і ўсё будзе як раней, усе родныя і блізкія знойдуць адзін аднаго, і гэтыя дні будуць здавацца неспадзяваным жудасным сном.

Людзі пакідалі горад. Развіталіся з мірным жыццём, надзеямі і радасцямі. Ішлі на ўсход, неслі на руках дзяцей. А як толькі пачало світаць, зноў у небе з'явіліся нямецкія самалёты. Цяпер ім не трэба было ніякіх арыенціраў. Горад гарэў яркім полымем, на дзесяткі кіламетраў відно было зарыва. А людзі ішлі, не спыняючыся ні на хвіліну, толькі зрэдку азіраліся туды, дзе палалі пажары.

А ў небе кружылі фашысцкія сцяргаваннікі, спускаліся зусім нізка, бамбілі і расстрэльвалі з кулямётаў бязбройных людзей...

Усе, пра каго мы будзем раскаваць, перажылі тое самае, што і многія, многія. І гэтак сама шукалі родных — хто дачку, хто сына, хто жонку, хто мужа — і спадзяваліся, што не сёння-заўтра ўсё скончыцца. Але скажыце шчыра: пэўна, нямногія з нас у тыя мінуты думалі пра тых няхчасных, удвая няхчасных людзей, якіх вайна напаткала ў бальніцах? Пра цяжкахворых, якіх не маглі падняць з ложка, пра раненых байцоў і камандзіраў Чырвонай Арміі, якіх паспелі даставіць з першых баявых пазіцый, урэшце, пра дзяцей, якіх па розных прычынах не паспелі забраць з бальніцы бацькі. Што з імі? Хто з імі?.. Можна ўсе разбегліся ратаваць сваё жыццё і пакінулі іх, бездапаможных, адных, пад бомбамі, пад агнём?..

... Гэта быў яшчэ не подзвіг. Гэта быў толькі абавязак. У бальніцах горада дзяжурныя ўрачы, сёстры, санітары круглы суткі заставаліся на сваіх пастах. Але цяпер, праз шмат гадоў, калі раскаваюць яны, як гэта было — як гарэлі бальнічныя карпусы, як выносілі з іх цяжкахворых і пасляперацыйных, як медыцынская сястра Скалоўская лягла пасярод вуліцы і не ўстала, пакуль чарговая машына не забрала паралізаваных дзяцей; калі раскаваюць, як супакойвалі тых, хто панікаваў, як аперывалі пад бомбамі і як прымалі роды ў гэтыя хвіліны — жыццё ёсць жыццё, — слухаеш і думаеш: не так далёка ён быў ад подзвігу, васьм гэтак выкананых абавязак...

На шашы — натоўпы людзей. Маладая дзяўчына ідзе побач з цяжка нагружанай падводай, трымае лейцы ў руках і пазірае ў неба. Яно такое яснае і чыстае. Раптам вуха ловіць рокат матара. Злавесны гук набліжаецца. Усе, хто можа бегчы, кідаюцца ў кусты збоч дарогі. Дзяўчына спрабуе павярнуць каня, ды дзе там! Круты адхон. Тады яна сцягвае з воза раненых — аднаго, другога, трэцяга, чацвёртага... Адуць толькі браліся сілы?

Нясцерпна пачэ чэрвеньскае сонца. «Піць, піць!» — шпэччу патрэсканы ад смагі вусны. А Марыйка аднаго за адным пераагвае раненых у больш надзейнае ўкрыццё. Самалёты з невялікімі перапынкамі паяўляюцца зноў і зноў. У другі ці трэці заход бомба разрываецца зусім блізка. Конь здрыгануўся ад страху, памчаў невядома куды. Што рабіць?

Па той бок шашы стаіць домік, ля яго высокі калодзежны журавель. Марыйка перапаўзае цераз дарогу, коціцца з адхону ўніз, ускоквае на ногі і бяжыць да доміка. На шчасце, брамка не зачынена. Рыпнулі дзверы. З хлэўчука выйшла старая жанчына.

— Бабуля, любая, — кінулася да яе Марыйка, — сястра ў медыцынскай, сястра... А там — яна махнула рукою ў бок дарогі, — байцы раненыя ляжаць і гінуць ад смагі!

З вадой і са збанком малака вярнулася Марыйка Жлоба да раненых. А ўначы падохала на падводзе знаёмая бабуля і павезла іх у шпіталь.

... Праз некалькі дзён у Мінску былі немцы. А ў бальніцы горада паступалі і паступалі раненыя савецкія салдаты і камандзіры. Аднойчы немцы прывезлі ў інфекцыйную бальніцу раненых, скінулі іх, як дровы. Сёстры цягалі здалёк ваду, грэлі яе ў катлах, абмывалі, перавязвалі

раны. Разводзілі ў ведрах глюкозу і палі знясіленых людзей.

Не ўсім удалося выратаваць. У моргу штаблямі ляжалі мёртвыя. Ніхто іх не лічыў... Возчык складаў па пяць чалавек у скрыню і закопваў. А жыўя? У праходных немцы паставілі ахову, але ў плоце былі дзіркі. І тыя, хто папраўляўся і мог хадзіць, уцякалі з бальніцы. У гісторыі хваробы ўрачы пісалі: «Памёр».

Неўзабаве ў горадзе з'явіліся аб'явы. «За хаванне беглых ваеннапалонных — смерць!»

«За захаванне зброі, боепрыпасаў, радыёпрыёмнікаў — смерць!»

Новыя гаспадары шчодро абяцалі смерць, шыбеніцы, катаргу. Патрулі, аўчаркі, калючы дрот, аўсвайсы, вобыскі, шыбеніцы, гета, лагеры ваеннапалонных, СД, перапоўненыя турмы... Усталяваўся акупацыйны рэжым...

яшчэ некалькі сутак. І толькі потым ён даведаўся, што трапіў у заняты фашыстамі Мінск, што нехта яго падабраў у лесе непрытомнага і прывёз сюды, у Першую Савецкую бальніцу, і што побач, у палаце № 14, ляжаць такія ж, як ён, раненыя (цяпер ужо лічацца палоннымі) байцы і камандзіры Чырвонай Арміі. Каго прывезлі з іншых бальніц, каго, як і Віталю, падабравалі па ляхах, пры дарогах і кінулі сюды. Кінулі, каб... ці памерлі яны ад ран і голаду, ці, калі пашанцуе выжыць, трапілі ў лагер за калючым дротам. Лагер для ваеннапалонных.

Што будзе з ім? Што будзе з гэтым раненым лётчыкам, які ляжыць на ложка побач?

Аднойчы праз расчыненыя дзверы Віталь убачыў, а хутчэй за ўсё адчуў, што ў бальніцы трывога. Хутка-хутка бегалі па калідоры туды-сюды сёстры, са-

ак «Алкіну бабулю»... Паўз іх праносіліся машыны, а яны ўсё стаялі і стаялі на пераходзе. Ён па-сыноўняму пашчотна трымаў яе рукі ў сваіх, нешта газарылі яны, гаварылі... А людзі глядзелі на іх і крышчу здзіўляліся, і ніхто не здагадаваўся ў тую хвіліну, што звязвае гэтых дваіх...

... На гэты раз афіцэр з'явіўся раней свайго звычайнага тэрміну і адразу чамусьці накіраваўся да палаты № 14. Але раней за яго прашмыгнула сюды Настасся Мікалаеўна.

Кінула на ложка Віталю белы халат. — Накінь на сябе, хутчэй! Бяры насілкі. Будзеш санітарам.

І пакуль ішла «чарговая зверка жыўых і мёртвых», раз-пораз па калідоры міма афіцэра праходзіў, злёгка кульгаючы, малады высокі «санітар» з насілкамі. То неўз у палату хворага, то выносіў загосьці з палаты. Ён чуў, як афіцэр, заглянуўшы ў бланкет, назваў яго прозвішча і як палатны ўрач Ільінская адказала:

— Няма, пан афіцэр. Памёр. — І яшчэ раз паўтарыла:

— Так, памёр.

А побач стаяла Настасся Мікалаеўна Батура. Раззяла рукамі: маўляў, нічога не зробіш — памёр...

«БЕЛКА» ІДЗЕ НА СУВЯЗЬ

Высокая, хударлявая жанчына ў ватоўцы, у насунутай на бровы хустцы ідзе ўніз па Ленінскай вуліцы, туды, дзе бальніца... Ідзе не спяшаючыся, крыху сагнулася, засунула рукі ў кішэнні цёмнага рабочага фартуха — пэўна, прыбіральшыцца. Незнаёмыя не спыняць позірку на такой «нецікавай», «шэрай» асобе. А знаёмыя... Калі б угледзеліся ўжо надта пільна, калі б нездарком з-пад палінялай хусткі выбілася светлая пасма валасоў, а з маладога прыгожага твару зніклі гэтыя маршчыны, знаёмыя аслупяnelі б ад здзіўлення:

— Урач Кашычкіна?

Так, Людміла Міхайлаўна Кашычкіна. Урач-педыятр. Цяпер — прыбіральшыцца тарнай базы. Цяпер — «Белка». Такая яе падпольная клічка. І сёння «Белка» пэўна выканаць сваё першае заданне падпольнай партыйнай групы...

— Добры дзень, Ганна Гаўрылаўна! Вы мяне пазналі?

— Н-не... Чакайце, чакайце... Няўжо гэта вы, Людміла Міхайлаўна? У такім выглядзе?..

Ганну Гаўрылаўну Навіцкую Людміла ведала даўно, некалі працавалі разам. Ведала як вельмі добрага, сардэчнага чалавека, як медыцынскую сястру таго асаблівага складу, да якога вельмі пазавала крыху старамоднае, але ёмістае слова — міласэрная. Яе дабрата — як рэдкі талент — свяцілася ў вачах, голаце, у кожнай рысе твару; ёй хацелася верыць адразу, верыць ва ўсім. Але... «Асцярожнасць і асцярожнасць!» — папярэджвалі «Белку» таварышы. І на пытанне, што прывяло яе сюды, Людміла, крыху сумейшыся, — няёмка было знаёмай і такой сімпатычнай жанчыне гаварыць праўду — адказала:

— Мужа шукаю. Можна ён тут... сярод раненых.

— Пойдзем, паглядзім разам.

Пайшлі. Па палатах, па калідорах. Вось яны, людзі, пра якіх думалі і так непакоіліся там, у падпольнай групе... Хто на ложках, хто на падлозе. Амаль усе маладыя, толькі трохі мільгане больш сталае аблічча. Дзеці горкія... Васемнаццаць, дваццаць, ад сілы дваццаць два. Запушчаныя раны... І самае страшнае, чаго ёй не даводзілася бачыць за ўсю сваю медыцынскую практыку, — чэрві ў гэтых ранах... Колькі ж дзён былі гэтыя людзі без медыцынскай дапамогі? Якія мукі вытрывалі, пакуль трапілі сюды... А тут?

Іх прывозіць і згружаюць, выкідаюць проста на бальнічны двор з машын немцы: рабіце, маўляў, рускія, са сваімі рускімі ўсё, што хочаце; хочаце — нясіце ў морг, хочаце — лячыце, калі здолееце. Добра яшчэ, што не ўсіх прыстрэлілі па дарозе, трэба ж было і для прапаганды таго-сяго пакінуць, ды і рабочая сіла яшчэ спатрэбіцца. Але міласэрныя людзі — урачы, сёстры, санітары — не па службе — якая тут можа быць служба ў гэтай кашы падзей! — і не па загаду — чый можа быць цяпер такі загад? — асталіся з імі, з гэтымі няхчаснымі першымі ахвярамі вайны.

Яна ўжо бачыла многае і ведае, які ён, твар фашызму... Яшчэ першы дэсант, на які нарвалася Людміла Міхайлаўна з мужам і дачкой у Чырвоным Урочышчы, аскаліў сваю зварыную пашчу: у людзей — а іх апынулася тут некалькі соцень — забіралі рэчы і за ледзь прыкметны жэст пратэсту расстрэльвалі на месцы. Дзяцей адрывалі ад бацькоў, вялі ў лес, і адтуль даносілася аўтаматная чарга... Яна бачыла ўжо многае і ў акупіраваным горадзе.

(Працяг будзе).

У нас напісана шмат кніг пра вайну. Тлумачыць гэту літаратурную з'яву няма патрэбы: усяму свету вядома, што вайна прайшла праз кожны беларускі дом, праз сэрца кожнага беларуса. З адной з такіх кніг — дакументальнай аповесцю Аляксандры Ус і Алены Уладзіміравай «Вікторыя», выстаўленай на атрыманне Дзяржаўнай прэміі БССР, — мы хочам пазнаёміць нашых чытачоў.

У кнізе няма месца мастацкаму домыслу, няма ўзніслых і гучных слоў пра гераізм. Толькі факты, пацверджаныя дакументамі, і сведчаннямі тых, хто выжыў. Месца дзеяння — акупіраваны горад Мінск, які ўвайшоў у летнік Вялікай Айчыннай вайны як горад-барацьбіт, горад-падпольшчык. Аду ў гераічных старонак у гэты летнік улічалі людзі ў белых халатах — урачы, медыцынскія сёстры, санітары. Яны не стралялі, не ўзрывалі варожых эшалонаў, яны толькі выконвалі свой абавязак — ратавалі людзей: аперывалі пад бамбёжкай, лячылі амаль без лякарстваў, прыносілі цывільную вопратку для раненых байцоў, здабывалі медыкаменты для партызанскіх шпіталаў. І гінулі, як салдаты на перадавой, у засценках гестапа, у фашысцкіх турмах і канцэнтрацыйных лагерах. Так загінуў і прафесар Клумаў, імя якога носіць цяпер Трэцяя клінічная бальніца ў Мінску.

Аўтары назвалі сваю аповесць гордым словам «Вікторыя». Так звалі адну з гераічных кніг. Вікторыю Рубец расстралілі ў ноч з 6 на 7 лістапада 1943 года. Мы не можам пакласці кветкі на яе магілу. Але тыя вялікія і маленькія букеты, што не вянуць ля падножжа абеліска на плошчы Перамогі, гэта кветкі і для Вікторыі. Бо Вікторыя — гэта Перамога.

ПАЛАТА № 14

Пазней, у партызанскім атрадзе, пра яго гаварылі з павагай: кадравы камандзір. Толькі ніхто, пэўна, не ведаў, што служба 19-гадовага «кадравага камандзіра» пачалася на граніцы 21 чэрвеня 1941 года. Двух юных лейтэнантаў, выпускнікоў ваеннага вучылішча, прадставілі камандаванню. Потым сказалі:

— Адпачывайце з дарогі. Заўтра — на службу.

Заўтра не было. Была ноч на 22 чэрвеня, першая ноч вайны... Колькі дзён, колькі сутак мінула з таго часу? Хто іх можа злічыць...

... Гэта не сон і не думкі. Гэта нешта цьмянае, пераблытанае напылае, і не ў памяці, а проста паўтараецца так, як яно было. Стары касцёл пры дарозе... За ноч у ім немаведама адуць сабралася чалавек сорок раненых байцоў і камандзіраў, якія адсталі ад сваіх часцей. Нехта стагнаў, нехта трызіў. А на святанні аднекуль з боку мястэчка Замбрава застралілі аўтаматы, затрашчалі матыцы. Вось ён, кожа... — Хлопці! Хто можа ўстаць, устаньце! Будзем прымаць бой.

Віталь Арэхаў потым на ўсё жыццё запомніць вочы гэтага маёра. Яго голас. Кожны яго рух.

— Лейтэнант, ты будзеш камандзірам. Слухай мяне. Падымай людзей!

Сам маёр падняцца не мог. Прыўзняўся крыху, абавёрся на локаць, хутка і рэзка аддаваў загады. Абарону трымалі некалькі гадзін. Немцы акружалі касцёл зноў і зноў — і кожны раз адступалі... У летнік вайны яна не ўвойдзе, абарона гэтай маленькай імправізаванай крэпасці, і імя маёра так і не дазнаюцца людзі. Толькі і цяпер васьм тут, на насілках, у вузкім і доўгім калідоры, у хвіліны прасвятлення, і потым, на многа пазней, Віталь будзе ўспамінаць і ўспамінаць... Не, людзям ніколі не будзе ўсё роўна, які паміраў! І калі б не было таго бою, таго маёра — хто ведае, ці стала б потым у яго сілы паўці з перабітымі нагамі, паўці па начах, днём хаваліся ў лесе, паўці і паўці каторыя суткі ў напрамку да Мінска... Там, здавалася, выратаванне. Але хто, дзе і калі кінуў яго на воз? Куды і па чым загадзе яго везлі? Дзе ён апынуўся? У сваіх? Ці... Так, гэта бальніца. Ён разумее, усе разумее. Вось і ўрач у белым халате і, пэўна, каля яго састра. І зноў нешта напыло, замуцілася, і ўжо сапраўды як у сне пачуў чыесці словы:

— Разрэжце боты!

— Чэраі...

Паміж жыццём і смерцю прайшло

СА ШЧЫРАСЦЮ І ПАВАГАЙ

У задуманай цішыні векавога лесу весела шчабечуць птушкі ды аб чымсьці сваім шэлчуцца старыя сосны. На маленькай палянцы да палавіны ўрос у зямлю велізарны камень. Адзін яго бок гладка адшліфаваны, на ім высечаны словы: «Памяці Мацей Бурачка. 1900 год». Некалі тут, схіліўшыся на гэты камень, пісаў свае вершы беларускі паэт-дэмакрат Францішак Багушэвіч — Мацей Бурачок. Памяць пра яго жыве ў сэрцах людзей. Вакол запаветнага каменя ўлетку палымнеюць кветкі.

У маленькай сядзібе Багушэвічаў у Кушлянах захавалася амаль усё, што было пры жыцці паэта. Старая альтанка, двухсотгадовыя лістоўніцы, клёны, ліпы... А ў глыбіні саду сціплы драўляны домік. На ім — мемарыяльная дошка з надпісам: «У гэтым доме нарадзіўся, жыў і працаваў беларускі паэт-дэмакрат Францішак Казіміравіч Багушэвіч».

Цяпер у доміку Багушэвіча размешчана бібліятэка, якая носіць яго імя. Штодзень мемарыяльную сядзібу паэта наведваюць паклоннікі яго таленту, жыхары навакольных вёсак, шматлікія турысты.

Летам гэтага года тут і ў вёсцы Жупраны, дзе пахаваны паэт, пабывала яго ўнучка з Польскай Народнай Рэспублікі Станіслава Тамашэўскага са сваім мужам.

У Жупранах усё звязана з імем паэта. У скверы, які знаходзіцца ў цэнтры вёскі, устаноўлены помнік Багушэвічу, вакол яго разбітыя кветнікі. Мясцовая сярэдняя школа носіць імя паэта-дэмакрата. У вестыбюлі на самым відным месцы — яго партрэт. Створаны музей Францішка Багушэвіча, у якім сабраны шмат да-

кументаў аб жыцці, літаратурнай дзейнасці паэта, сведчанні яго ўдзелу ў рэвалюцыйным руху.

— Я не была ў родных краях 33 гады, — сказала ўнучка паэта на сустрэчы, што наладзілі ў яе гонар. — Калі ад'язджала адсюль, Жупраны былі несамавітай вёскай, а цяпер ператварыліся ў прыгожае сяло. Людзі добра жывуць. Нязмерна павысілася іх культура. Мяне вельмі кранаюць павага, прыхільныя адносіны мясцовага насельніцтва да памяці Багушэвіча, яго літаратурнай спадчыны.

Цікавыя знаходкі ўдалося зрабіць беларускім літаратурназнаўцам з дапамогай унучкі паэта. Станіслава Тамашэўскага прыгадала сямейныя размовы наконт схаваных папер дзеда. На месцы знесенага хлява адкапалі расколатую шклянную пасудзіну. Рукапісы, знойдзеныя ў ёй, моцна пашкодзілі вільгаць і час. Іх адправілі ў Мінск, у Інстытут літаратуры АН БССР, для рэстаўрацыі і вывучэння.

У Дзяржаўным музеі БССР захоўваецца сямейны альбом Багушэвічаў, у якім каля 70 здымкаў. Разглядаючы яго, Станіслава Тамашэўскага пазнала многіх людзей, назвала іх імёны. Многія фатаграфіі толькі цяпер «загаварылі» для даследчыкаў.

А. КУХАРЭНКА.

НА ЗДЫМКАХ: разам з піянерамі прыйшла да помніка Францішку Багушэвічу яго ўнучка Станіслава ТАМАШЭЎСКАЯ; С. Тамашэўская сярод вучняў Жупранскай сярэдняй школы; ля каменя, на якім пісаў свае вершы Мацей Бурачок.

Фота А. РАДЗІШЭЎСКАГА.

У СНЕЖНІ 1925 года ў Мілане стаяла на рэдкасьць сырое надвор'е. Густы туман ахуваў шчыльнай шэрай заслонай велізарны будынак сусветна вядомай акадэміі Італьянскага «бельканта» — тэатра «Ла Скала». У гэтую імжу асабліва вабіла раскошная малінавая зала тэатра. Больш за тры тысячы шчасліўцаў запынялі яе, рассяджваючыся ў партэры, ложах бенеуара, на ярусах. Давалі «Барыса Гадунова». У галоўнай партыі выступіў савецкі спявак Платон Цасевіч.

Італьянская прэса з захапленнем пісала аб прыгажосці магутнага баса гэтага артыста, пра яго вакальна-сцэнічную культуру, у якой ён не ўступаў вялікаму Шаляпіну. З трыумфам прайшлі выступленні Цасевіча ў Фларэнцыі, Неапалі, Рыме.

Узялася заслона... Загучаў голас Цасевіча. Ён лёгка перакрываў гучанне аркестра і запаўняў кожны куток тэатра. Моцнае ўражанне пакінула сцена смерці засмучанага пакутамі сумлення разумнага палітыка і глыбока няшчаснага чалавека Барыса Гадунова.

На наступны дзень усе газеты складалі гімны голасу, вакальнай школе, драматычнаму таленту спявака, адзначаючы, што Цасевіч першым жа з'яўленнем на сцэне «Ла Скала» заваяваў Італію. Пра яго талент з захапленнем пісалі буйнейшыя крытыкі Францыі, Італіі, Германіі, Румыніі і іншых краін. Робячы турніэ па гэтых краінах разам з Ф. Шаляпіным, з якім спяваў па чарзе галоўныя партыі ў операх «Барыс Гадуноў», «Хаваншчына», «Русалка», «Князь Ігар», «Дон Карлас», «Севільскі цырульнік», ён карыстаўся не меншым поспехам, чым яго славыты друг. Ні казачныя ганарары, ні спакуслівыя прапановы антрэпрэнёраў не здолелі пахіснуць унутранай рашучасці Цасевіча вярнуцца на Радзіму.

Рыхтуючыся да ад'езду ў СССР пасля выступлення ў партыі Дасіфея ў «Хаваншчыне», калі берлінскія газеты назвалі яго «непераўздызным велічна-мудрым Дасіфеем, плоцю ад плоці рускага народа», Цасевіч гаварыў Шаляпіну:

— Ні дня, ні гадзіны не магу я жыць без Радзімы, Федзя. Дзе б я ні быў, няхай гэта цудоўная Францыя або прамяністая Італія, стаць перада мной мая Радзіма. І здаецца, што лепш

НАРОДЖАНЫ НА ЗЯМЛІ НАВАГРУДСКАЙ

за Маскву, Кіеў, Віцебск і няма гарадоў на зямлі. А яшчэ, яшчэ ёсць вёска Нягневічы пад Навагрудкам. Нарадзіўся я там...

Платон Цасевіч нарадзіўся 25 лістапада 1879 года ў беднай сялянскай сям'і на Гродзеншчыне.

У сям'і спявалі і маці, і бацька. Асабліва хвалявалі душу хлопчыка мелодычныя беларускія песні ў бацькоўскім выкананні. Песня вырываўся з курнай хаты на заснежаную прастору палёў, хвалявала хлапечую душу, аддаючыся трапяткім болям ва ўсёй яго юнай істотце...

Галеча сагнала сям'ю з родных мясцін. 18-гадовым хлопцам Платон Цасевіч паступае на Екацярынаслаўскі металургічны завод, дзе працуе мадэльерам у ліцейным цэху. К таму часу ўзмужнеў голас Платона, ператварыўшыся ў прыгожы бас-кантанта. Платон любіў спяваць. Шумна палалі мартэнаўскія печы, але свабодна перакрываў іх дыханне магутны голас юнака.

Чутні аб цудоўным голасе мадэльера выйшлі за межы завода, разліліся па Екацярынаслаўлі. І «сам» архіепіскап просіць Платона спяваць у архірэйскім хоры. То быў немалы гонар. Менавіта ў архірэйскім хоры пачуў юнага спявака вядомы музыкант і педагог Іосіф Левін, які прапанаваў Цасевічу дапамогу. Але доўга займацца ў Левіна не давялося, бо сумяшчаць сур'ёзную работу над удасканаленнем вакальнай тэхнікі з цяжкай працай у гарачым цэху, дзе ён стаяў ля мартэнаў па 10—12 гадзін, практычна было немагчыма. Выйсце знайшлося выпадкова. Антрэпрэнёр невялікай аперэтанай трупы Балсуноўскі ўгаварыў Платона паступіць у хор. Велізарнае пачуццё радасці, што ён пры тэатры, засланяла і беднасць трупы, і жабрацкае яго становішча. Часта ён працаваў толькі за кавалак хлеба.

Платон Цасевіч быў надзвычай адоранай ад прыроды натурай. Ён прагна вучыўся ўсюды, дзе толькі можна было ўзяць урокі хараства і майстэрства. Так было на рускай сцэне. Так было і ў трупы Украінскай музычнай камедыі, куды маладога спявака запрасілі ўжо на выкананне першых партыі. Тут ён пасябраваў са старэйшымі па ўзросце і па вопыце Панасам Саксаганскім і Міколам Садоўскім.

Хутка П. Цасевіч падпісвае кантракт з Харкаўскай гарадской операй. Збылася запаветная мара — ён стаў оперным артыстам. Пад кіраўніцтвам вучня М. Рымскага-Корсакава дырыжора Л. Штэйнберга ён авалодвае асноўным басовым рэпертуарам, спявае часта, карыстаецца шумным поспехам у харкаўчан.

Увосень 1905 года імя Цасевіча часта з'яўляецца на афішах Операга таварыства ў Пецярбурзе. Але менавіта Кіеўскай гарадской оперы суджана было стаць тым месцам, дзе найбольш поўна сфарміраваўся талент Цасевіча, спявака і акцёра. Ён дэбютуе ў партыі Мельніка ў оперы А. Даргамыжскага «Русалка».

Год ад году папаўняецца рэпертуар спявака. У ім з'яўляюцца партыі Мефістофеля, Сусаніна, варажскага гося, хана Канчака, Уладзіміра Галіцкага, дона Вазіліо, Качубея і іншых.

Новы этап у творчасці артыста наступае з моманту запрашэння яго ў трупы маскоўскага Вялікага тэатра, у якой сабраліся ў 1915 годзе ўсе лепшыя артыстычныя сілы.

Вялікую Кастрычніцкую сацыялістычную рэвалюцыю Цасевіч сустракае прыхільна, актыўна ўключаецца ў будаўніцтва новай культуры.

У спецыяльным вагоне артыст аб'язджае станцыі, паўстанкі і раз'езды, дзе на яго канцэрты збіраюцца чыгуначнікі, чырвонаармейцы і сяляне з бліжэйшых сёл. Яго часта слухаюць жыхары Адэсы, Баку, Тыфліса, Ніжняга Ноўгарада, Петраграда, Масквы і многіх іншых гарадоў ва ўсіх кутках краіны. Вядомы кампазітар і крытык, слэбра Ф. Шаляпіна, Юрый Сахоўскі пісаў у маскоўскім часопісе «Театр і музыка»: «Цасевіч рэдкі госьць, але госьць дарагі. Гэта артыст, у класных якасцях якога як вакальных, так і сцэнічных сумнявацца не даводзіцца. Што асабліва важна адзначыць — дык гэта яго цэласную самабытнасць у трактоўцы партыі. Ён просты, шчодры і праўдзівы, ён выклікае глыбокія пачуцці і нідзе ні на іёту не капіруе Шаляпіна, які наклаў свой адбітак на выкананне басовых партыі».

У 1935 годзе П. Цасевічу прысвойваецца ганаровае званне заслужанага артыста РСФСР, а ў 1947 годзе — народнага.

15 лютага 1948 года 69-гадовы Платон Цасевіч закончыў сцэнічную дзейнасць вялікім канцэртам у зале Маскоўскай кансерваторыі імя Чайкоўскага.

Захаваўся запіс гэтага канцэрта. Ён данёс да нас не толькі чароўнасць таленту вялікага спявака, але і адносіны слухачоў да карыфея рускай оперы. Рэакцыя залы на выкананне Цасевіча была цёпла і шчыра.

Памёр Платон Іванавіч у 1958 годзе. Яго мастацтва, духоўленае глыбокай чалавечнасцю, назаўсёды ўвайшло ў залаты фонд савецкага тэатра.

Уладзімір ЯФРЭМАЎ.

ВЫСТАВАЧНЫЯ ЗАЛЫ НЕ ПУСТУЮЦЬ

У снежні ў Мінску адбудзецца рэспубліканская выстаўка прыкладнага мастацтва, прысвечаная 50-годдзю ўтвара-

рэння СССР. Цяпер работы народных умельцаў і самадзейных мастакоў экспануюцца ў абласных гарадах Беларусі. У адной з залаў Магілёўскага дома культуры размясцілася абласная выстаўка, дзе сабраны 300 работ ткацтва, разьбы па дрэве, інкрустацыі, вырабаў з саломкі. Звыш 20 тысяч наведвальнікаў пабывала ўжо на выстаўцы. Гэта сведчанне папулярнасці і вялікай цікавасці, якімі карыстаюцца ў нас народныя промыслы.

«Наша эпоха поўная выдатных, хваляючых падзей. Не-

бывалы росквіт народных талентаў — адна з іх», — гэта запіс у кнізе водгукі абласной выстаўкі ў Мінску. У яе залах таксама ніколі не бывае пуста. Прыходзяць рабочыя, мастакі-спецыялісты, сюды на экскурсію прыводзіць школьнікаў настаўніца, днём забягаюць гаспадыні.

Мінская выстаўка цікавая і разнастайная. На ёй мы зноў сустракаемся з работамі вядомых ужо ў рэспубліцы рэзчыкаў па дрэве П. Гуткоўскага і У. Альшэўскага, з буйной драўлянай скульптурай маладзечанскага настаўніка П. Бус-

ловіча. У кожнага з іх свой почырк, свая манера і свая тэма.

Ва ўмелых руках Г. Барашкі і Л. Чарняўскага ажываюць звычайныя лясныя карэнні і галінкі, ператвараючыся ў зайцоў, мядзведзяў, птушак.

У залах многа работ ткачых і вышывальшчыц. Тонкі густ, фантазія, уменне падбіраць і спалучаць фарбы і ўзоры зачароўваюць глядачоў, прымушаюць падоўгу затрымавацца ля работ беларускіх калгасніц.

На выстаўцы разам з творамі народных умельцаў дэман-

струюцца карціны самадзейных мастакоў. Іх аўтары — пенсіянеры, рабочыя завода, лабарант медінстытута, палкоўнік у адстаўцы, мастак-афірміцель. Свой вольны час яны аддаюць жывапісу. У работах Ф. Дудо і В. Цвірко, В. Варфаламеева і П. Бяляева, П. Красавінай і М. Чарвякова — само наша жыццё, карціны роднай беларускай прыроды, віды мінулага і сучаснага Мінска.

Лепшыя з гэтых работ будуюць дэманстрацыя на рэспубліканскай выстаўцы.

Д. БАБАК.

На першай старонцы мінулага нумара «Голасу Радзімы» быў змешчаны фотаздымак помніка Я. Коласу, што ўрачыста адкрыты ў Мінску ў дзень 90-годдзя з дня нараджэння народнага песняра. У адзіную кампазіцыю помніка аўтары ўключылі таксама фігуры вядомых коласавіцкіх герояў: Сымона-музыкі з яго сяброўкай Ганнай і дзеда Талаша з унукам Панасам.

Фота У. КІТАСА.

СТВАРЫ ГЭТЫ ЦУД

Пазнаёмся: Сяргей Каткоў — мастак і педагог. Выстаўка яго твораў, прысвечаная 60-годдзю з дня нараджэння, дэманстравалася ў Дзяржаўным мастацкім музеі БССР.

Сустрэцца з гэтым цікавым чалавекам нам дапамаглі яго былыя вучні, студэнты Тэатральна-мастацкага інстытута, якія і цяпер, адчувалася, не забываюць дарогі да яго дома.

...Невысокі, па-дамашняму апрануты чалавек, сустраў нас ля варот, запрасіў зайсці. Драўляныя лясвіцы з разнымі баляскамі вядуць у майстэрню. Побач пакой, застаўлены эцюдамі, рамамі, палотнамі. На сценах карціны. На сталыя сотні віншаванняў ад былых вучняў, ад тых, з кім працаваў, ваяваў, ганаровыя граматы, падзякі.

Нарадзіўся Сяргей Каткоў у Пензенскай губерні, у вёсцы Скрыпнічына. Напэўна яшчэ тады, калі бегаў босым па палявых сцяжынках, укрываў цвітучыя яблыні ад замаразкаў, прачулася ў ім адчуванне прыгажосці. Нездарма ў школьныя гады звярнуў увагу на хлапчука мастак-педагога Н. Пятакін. Потым Сяргей паступіў на жывапіснае аддзяленне Пензенскага мастацкага вучы-

лішча. Часта пасля заняткаў можна было сустрэць невысокага хлопца з эцюднікам у аколцах горада.

З Беларуссю мастака звязала служба ў Савецкай Арміі. Адслужыўшы, Сяргей вырашыў застацца тут назаўсёды: палюбіўся добрыя і чужыя людзі, ласкавая, прыгожая беларуская прырода.

У Мінску Каткоў пазнаёміўся з мастаком Волкавым, паказаў яму свае работы. Некалькі эцюдаў адразу ўзялі для выстаўкі. Але пачалася вайна, і мастак пайшоў на фронт. У перапынках паміж баямі, у рэдкія дні адпачынку ён маляваў, маляваў...

На юбілейнай выстаўцы былі прадстаўлены больш за 200 франтавых замалёвак: роздум аб чалавечым лёсе, аб прыгажосці і вечнасці прыроды. Разарваная зямля, падбітыя танкі, чорныя клубы дыму і раптам — зелянеючае жыта і вясёлка. Нават у цяжкія дні вайны замалёўкі Каткова дыхаюць аптымізмам, верай у мірнае і шчаслівае жыццё.

...На лісце — каскі, прастрэленыя ў некалькіх месцах. І ўжо няма людзей, якім яны належалі. Каска-раз, каска-два, каска-дзесяць.

Пасля вайны Сяргей Пят-

ровіч працуе ў Мінскім палацы піянераў, потым у тэхнікуме. Ён быў ініцыятарам стварэння беларускага мастацкага вучылішча, дзе ў далейшым выкладаў сам. Амаль кожны другі малады мастак нашай рэспублікі вучыўся ў Каткова.

Карціны — душа мастака. Яны гавораць мовай аўтара, у іх яго адносіны да жыцця, яго светаўспрыманне.

У творчасці Каткова галоўнае месца займае пейзаж. Старажытны Полацк, Мазыр, Палессе, Белавежская пушча, Днепр, Бярэзіна — беларуская зямля з яе блакітнымі азёрамі, паплавамі, сівымі барамі і палымі натхняюць майстра.

Вось «Пейзаж з мастком». Звычайны лясны куток. Восень. Яркія фарбы, апошні выбух фарбаў перад замраннем. Апалае лісце, пацямялая вада.

На выстаўцы таксама была паказана серыя пейзажаў, якія Каткоў зрабіў у паездках па краіне: «Паланга», «Крым», «Енісей». Прыцягвае ўвагу карціна з енісейскай серыі «Нікельны камбінат у Нарыльску». У ёй адчуваецца поўнае руху, размаху жыццё новабудовлі. Супастаўленне цёплых і халодных танаў дае здзіўляючы светавы эффект.

Яшчэ раз зірнем на карціны мастака. Як тэмпераментна, з якой прагнасцю адносіцца гэты чалавек да жыцця! Колькі прыгожых імгненняў падарыў ён глядачам!

Т. АНТОНАВА.

ВАС ШУКАЮЦЬ І ЧАКАЮЦЬ СВАЯКІ

ШМАРЛОУСКІ Мікалай Аляксеевіч, які жыве па адрасе: Мінская вобласць, г. Бярэзіна, вул. Калініна, 50, шукае свайго брата ШМАРЛОУСКАГА Герасіма Аляксеевіча. Апошні нарадзіўся ў 1911 годзе ў вёсцы Каменны Барок Бярэзінскага раёна. У час Вялікай Айчыннай вайны Герасім Шмарлоўскі служыў у Савецкай Арміі і з 1944 года лічыцца прапаўшым без вестак. Калі хто-небудзь ведае або чуў пра лёс Г. Шмарлоўскага, просім паведаміць у рэдакцыю газеты «Голас Радзімы» або непасрэдна яго брату.

КРАУЧАНКУ Ягора Паўлавіча шукае яго маці, якая жыве ў в. Прысно І, п/а Казіміраўка, Магілёўская вобласць. Тых, хто ведае што-небудзь пра лёс Краўчанкі Я. П., просім паведаміць у рэдакцыю або па ўказаным адрасе.

ДМУХОУСКІ Васіль Фёдаравіч з вёскі Падгорная Баранавіцкага раёна Брэскай вобласці шукае сваю сястру ДМУХОУСКІЮ Наталлю Фёдарову. У час вайны яе вывезлі ў Германію. Пасля вайны яна пісала, што выйшла замуж, жыве ў Аргенціне, але з 1957 года ад яе няма ніякіх вестак. Вядома, што ў той час у яе былі дзве дачкі, а мужа зваць Мікалаем.

ЛАЗАРАВА Марфа Трафімаўна шукае свайго сына ЛАЗАРАВА Івана Сяргеевіча 1925 года нараджэння, вывезенага ў 1942 годзе ў Германію з вёскі Уселішча Лёзенскага раёна Віцебскай вобласці. Тых, хто сустракаўся з Лазаравым І. С. і ведае пра яго лёс, просім паведаміць у рэдакцыю або яго маці па адрасе: БССР, Гродзенская вобласць, г. п. Астравец, вул. Ленінская, дом 25.

ДЗЕМІДОВІЧА Івана Антонавіча 1925 года нараджэння, які ў час Вялікай Айчыннай вайны быў вывезены ў Германію, шукаюць яго бацькі. Вядома, што нейкі час Дзямідовіч І. А. працаваў у баўэра Эрыха Філіпа ў мясцовасці Strölla bei Döbeln in Sachsen. Пасля вайны сувязь з ім перарвалася. Дзямідовіча І. А. шукаюць бацькі ДЗЕМІДОВІЧ Антон Антонавіч і Соф'я Сцяпанавна, якія просяць паведаміць аб лёсе іх сына па адрасе: БССР, Гродзенская вобласць, Ашмянскі раён, в. Дружба.

ГУМАР

Служачы на працы ў загадчыка аддзела прадастаўці яму водпуск для паездкі на вяселле сястры. Калі ён вярнуўся, яго выклікаў да сябе загадчык і заявіў, што ён ілгун.

— Чаму? — спытаў служба.

— Таму што я званіў вашай сястры, і яна сказала, што зусім не выходзіць замуж!

— У такім выпадку, мсьце, у гэтай гісторыі не адзін, а два агуны!

— Як гэта два?

— Вельмі проста. У мяне няма ніякай сястры!

Адам і Ева гуляюць па раю. Ева пытаецца:

— Ты кахаеш мяне, Адамчык?

— А каго ж яшчэ? — уздыхае Адам.

Сутыкнуліся трамвай і аўтамашына. Раззлаваны вадзіцель трамвая крычыць шафёру:

— Неадкладна заварочвай машыну! Паедзеш са мной у дэпо і ліквідуеш пашкоджанні.

— Не, — пярэчыць шафёр, — гэта ты са сваім трамваем паедзеш да мяне ў гараж.

РЕДАКЦЫЯНАЯ КАЛЕГІЯ

НАШ АДРАС:

МІНСК-ГСП, ЛЕНІНСКІ ПРАСПЕКТ, 44.
ТЭЛЕФОНЫ: 33-07-82,
33-65-84, 33-03-15, 33-65-91,
33-15-15.

Ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга друкарня выдавецтва ЦК КП Беларусі.
Зак. № 1365.

СПЛЕЦЕНЫ ВЯНОК СВЯТОЧНЫ

Гэта прадстаўленне мае ўсё, што ўласціва іншым цыркавым праграмам. У ім удзельнічаюць акрабаты і паветраныя гімнасты, дрэсіроўшчыкі, жанглёры, клоун. Але гэта — не звычайная праграма. Своеасаблівае яе ў тым, што на арэне сабраліся прадстаўнікі амаль з усіх саюзных рэспублік.

Група пад кіраўніцтвам старэйшага майстра цыркавога мастацтва заслужанага артыста Паўночна-Асецінскай АССР Мухтар-Бека Качэнава паказвае сапраўдны вышэйшы клас джыгітоўкі.

— У Мінску мы выступаем чацвёрты раз. Упершыню прыязджалі сюды адразу пасля вайны. Горад тады ляжаў у руінах. Выступалі мы ў маленькім цырку. А цяпер гэта цудоўны горад.

І цырк адзін з лепшых у Саюзе, — гаворыць Качэнаў. На манежы цырка дэманструе сваё майстэрства літоўскі асілак Валянцінас Дзікуліс. З экзатычнымі жывёлінамі выступаюць Любоў і Барыс Фядотавы, выпускнікі Маскоўскага эстрадна-цыркавога вучылішча. Выклікаюць захапленне глядачоў кіргізскія гімнасты Чампінавы, армянскія эквілібрысты Надзея і Вардо Беньямінавы, грузінскія гімнасты на

турніках пад кіраўніцтвам заслужанага артыста рэспублікі Георгія Агдзілашвілі. Вышэйшую школу верхавой язды паказвае рускі наезнік заслужаны артыст РСФСР Валеры Дзянісаў. Арыгінальны нумар прывезлі ў Мінск украінскія артысты Паповы.

Сапраўды святочная і шматнацыянальная праграма. І, вядома, дастойнае месца займаюць у ёй беларускія артысты. Выдатны нумар

падрыхтавалі выхаванцы Мінскага цырка паветраныя гімнасты Галіна і Леанід Перастароніны. А нумар акрабатаў з бочкамі Сунгуравых — гэта цэлае прадстаўленне, у якім удзельнічае і папулярны герой беларускага фальклору Несцерка.

НА ЗДЫМКАХ: артысты на манежы Мінскага цырка. Фота М. ХАДАСЕВІЧА.